

Työeläkelaitoksille

UUSI POHJOISMAINEN SOSIAALITURVASOPIMUS

Hallitus on antanut Eduskunnalle esityksen pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä (HE 233/92).

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Pohjoismaiden tekemän uuden sosiaaliturvasopimuksen, jota määrättyissä tilanteissa sovelletaan ETA-sopimuksen sijasta.

Asiallinen soveltamisala

Sosiaaliturvasopimuksen asiallinen soveltamisala kattaa saman sosiaaliturvan alan kuin EY-asetukset 1408/71 ja 574/72.

Henkilöpiiri

Sopimus koskee sellaisia Pohjoismaiden kansalaisia, pakolaisia ja valtiottomia henkilöitä, jotka eivät työskentele tai muusta syystä eivät kuulu EY-asetusten soveltamispiiriin, ja niin kutsuttuja kolmansien valtioiden kansalaisia, jotka eivät kansalaisuutensa perusteella kuulu EY-asetusten soveltamispiiriin sekä mainittujen henkilöiden perheenjäseniä. Eräitä sopimusmääräyksiä sovelletaan kuitenkin niihinkin henkilöihin, joita EY-säädökset koskevat.

Sisältö

Sosiaaliturvaoikeudet määräytyvät sopimuksen mukaan pääosin samoin periaattein kuin EY-asetuksia sovellettaessa. Tämän vuoksi sopimuksessa on viittaukset EY-säädöksiin.

Sopimuksessa on lisäksi erityismääräyksiä, jotka on katsottu tarpeellisiksi erityisesti Pohjoismaiden sosiaaliturvajärjestelmien erityisluonteen vuoksi.

LA/Rolf Storsjö

28.10.1992

Sosiaalipalvelusopimus erikseen

Esityksen mukaan tehtäisiin erillinen pohjoismainen sosiaalipalvelusopimus. Sosiaalipalvelut jäävät EY-asetusten soveltamisalan ulkopuolelle.

Täytäntöönpanosopimus ja soveltamisohjeet

Valmisteilla on lisäksi sosiaaliturvasopimuksen täytäntöönpanosopimus ja soveltamisohjeet. Näistä annetaan myöhemmin tarkempia tietoja erillisessä yleiskirjeessä.

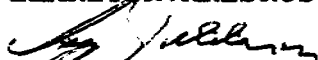
Lakiehdotus

Esitykseen liittyy lakiehdotus sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten hyväksymisestä.

Voimaantulo

Sopimus tulee voimaan samanaikaisesti ETA-sopimuksen kanssa, jos kaikki Pohjoismaat ovat hyväksyneet sen ennen tätä ajankohtaa. Laki on tarkoitus saattaa voimaan asetuksella sopimuksen tullessa voimaan.

ELÄKETURVAKESKUS

Seppo Pietiläinen
Pentti Koivisto

Hallituksen esitys Eduskunnalle pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi uuden pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen, joka tehtiin Tanskan, Suomen, Islannin, Norjan ja Ruotsin välillä kesäkuussa 1992. Sopimuksen tarkoituksena on taata kaikkien sopimusvaltioiden kansalaisille vastavuoroisesti samat sosiaaliturvaetuudet muussa sopimusvaltiossa kuin omassa maassa. Lisäksi sopimuksessa määrätään Pohjoismaissa asuivien muiden kuin Pohjoismaiden kansalaisten sosiaaliturvaoikeuksista heidän siirtyessään Pohjoismaasta toiseen.

Sopimus on tarkoitettu tulemaan voimaan samaan aikaan Euroopan talousaluetta koskevan sopimuksen (ETA-sopimus) kanssa. Sopimuksessa on erityiset määräykset siitä, mistä alkaen ja missä tilanteessa sitä sovelletaan aiemman pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen ja ETA-sopimuksen sijasta.

Esitykseen liittyy lakiehdotus sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten hyväksymisestä. Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samana ajankohtana kuin sopimus.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne ja asian valmistelu

Voimassa oleva pohjoismainen sosiaaliturvasopimus tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 1982 (SopS 81/81) ja erillinen pohjoismainen työttömyysturvasopimus 1 päivänä joulukuuta 1987 (SopS 56—57/87). Voimassa olevaa sosiaaliturvasopimusta on muutettu muutamaan otteeseen eri maissa tehtyjen lainsäädännön muutosten takia. Näiden sekä pienehköjen teknisten tarkistustarpeiden vuoksi ryhdyttiin laajaa sopimuksen muuttamista harkitsemaan 1980-luvun loppupuolella. Lisäksi Suomi esitti muutosta siksi, että ongelmallista oli Ruotsista Suomeen palaavien eläkeläisten kansaneläkkeiden pienentyminen tietyissä tilanteissa.

Sopimuksen muuttamista varten pohjoismainen sosiaalipoliittinen komitea asetti vuonna 1989 pohjoismaisen työryhmän, jonka tehtäväksi annettiin selvittää pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen ja ETA-sopimuksessa hy-

väksyttävien Euroopan yhteisöjen (EY) sosiaaliturvajärjestelmien koordinaatiosäädösten väliset suhteet sekä selvittää tarve tehdä erityinen sosiaalipalveluja koskeva sopimus ja muuttaa pohjoismaista sosiaaliturvasopimusta.

Työryhmä totesi, että ETA-sopimuksen yhteydessä hyväksyttävät EY-säädökset ylikansallisenä oikeutena merkitsevät käytännössä sitä, että Pohjoismaiden väliset sosiaaliturvaa koskevat sopimukset korvautuvat suurimmalta osin EY-säädöksillä (asetukset (ETY) N:o 1408/71 ja 574/72). Näiden säädösten henkilöpiiriin ulkopuolelle jäävät vain Pohjoismaissa asuvat muut kuin ETA-maiden kansalaiset. Säädösten soveltamisalan ulkopuolelle jäävät myös ne sosiaaliturvan alueet, joita EY-säädökset eivät kata eli pääasiassa sosiaalipalvelut.

Työryhmä valmisteli ehdotuksen uudeksi pohjoismaiseksi sosiaaliturvasopimukseksi koskemaan vain niitä tapauksia ja henkilöryhmiä, jotka jäävät EY-säädösten ulkopuolelle. Toisaalta kuitenkin todettiin tarkoituksenmukai-

seksi, että näissäkin tapauksissa sosiaaliturva-oikeudet määräytyvät samoin periaattein kuin EY-asetuksia sovellettaessa. Tämän vuoksi uudessa pohjoismaisessa sosiaaliturvasopimuksessa päädyttiin viittamaan EY-säädösten periaatteisiin. Viittauksilla taataan myös se, että EY-säädösten muuttuessa pohjoismainen sosiaaliturvasopimus noudattaa samoja periaatteita.

Sopimukseen otettiin lisäksi erityismääräyksiä, jotka katsottiin tarpeellisiksi nimenomaan Pohjoismaasta toiseen siirtyvien EY-säädösten soveltamispiiriin kuuluvien henkilöiden sosiaaliturvaoikeuksien kannalta. Osa näistä erityismääräyksistä on jo voimassa olevassa pohjoismaisessa sosiaaliturvasopimuksessa ja osa on katsottu tarpeelliseksi erityisesti Pohjoismaiden sosiaaliturvajärjestelmien erityisluonteen vuoksi.

Uuden pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen asiallinen soveltamisala nähtiin parhaaksi rajoittaa kattamaan samaa sosiaaliturvan alaa kuin EY-asetukset. Kun pohjoismainen sosiaaliturvasopimus on Pohjoismaiden sosiaaliturvajärjestelmien luonteen vuoksi ollut soveltamisalaltaan EY-säädöksiä laajempi erityisesti sosiaalipalvelujen osalta, päätettiin esittää, että tehtäisiin erillinen pohjoismainen sosiaalipalvelusopimus.

Pohjoismainen sosiaalipoliittinen komitea asetti lokakuussa 1991 pohjoismaisen työryhmän valmistelemaan pohjoismaista sosiaalipalvelusopimusta. Komitea asetti myös pohjoismaisen työryhmän valmistelemaan uuden pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen täytäntöönpanosopimusta, soveltamisohjeita ja kehittämään pohjoismaista EY-asetusten soveltamiskäytäntöä.

Sopimuksesta ovat antaneet lausuntonsa sosiaali- ja terveysministeriö, työministeriö, Kansaneläkelaitos, Eläketurvakeskus, Tapaturmavakuutuslaitosten liitto ja Työttömyyskassojen yhteisjärjestö.

2. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Koska uusi pohjoismainen sosiaaliturvasopimus liittyy kiinteästi ETA-sopimuksen voimaantumiseen ja soveltamiseen Pohjoismaiden alueella, ETA-sopimuksen kustannusvaikutuksista erotettavia kustannuksia ei ole mahdollista esittää. Mitään merkittäviä lisäkustannuksia tästä sopimuksesta ei kuitenkaan aiheudu. Verattuna nykytilanteeseen uusi sopimus ei vaikuta kustannuksiin lainkaan. Uudet eläkkeiden laskusäännöt ja eräät muut EY-säädöksistä aiheutuvat uudistukset saattavat kuitenkin muuttaa kustannusvastuita Pohjoismaiden välillä. Tässä sopimuksessa on kuitenkin kysymys vain Pohjoismaissa asuvien niin kutsuttujen kolmansien valtioiden kansalaisten sosiaaliturvaoikeuksista heidän siirtyessään Pohjoismaasta toiseen, joten taloudellisten vaikutusten merkitys jää vähäiseksi.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Sopimuksen sisältö

Sopimus koskee samaa sosiaaliturvan alaa kuin Euroopan yhteisöjen asetukset (ETY) N:o 1408/71 ja (ETY) N:o 574/72. Sopimus on jaettu asetuksia pääpiirteittäin vastaaviin osiin siten, että I osastossa on yleiset määräykset (1—5 artikla), II osastossa sovellettavaa lainsäädäntöä koskevat määräykset (6—8 artikla), III osastossa oikeutta etuuksiin koskevat erityismääräykset (9—17 artikla) ja IV osastossa muut määräykset (18—31 artikla). Sopimuksessa on viitattu mainittuihin EY-asetuksiin, jotta sopimuksen sisältö olisi mahdollisimman

samanlainen kuin asetusten. Vain ne osat on kirjoitettu sopimustekstiin, jotka poikkeavat EY-asetusten sisällöstä tai täydentävät sitä.

1 artikla. Artiklassa määritellään sopimuksessa käytettävät käsitteet. Käsitteissä on erityisesti otettu huomioon se, että tämä sopimus täydentää EY-säädöksiä.

2 artikla. Artiklassa määrätään sopimuksessa sovellettava lainsäädäntö. Sisällöltään se on sama kuin Pohjoismaissa EY-asetusten soveltamispiiriin kuuluva lainsäädäntö.

3 artikla. Artiklassa määrätään henkilöpiiri, johon sopimusta sovelletaan. Pääsääntönä on,

että sopimusta sovelletaan Pohjoismaissa oleviin sellaisiin henkilöihin, joihin EY-asetuksia ei sovelleta. Näitä ovat sellaiset Pohjoismaiden kansalaiset, pakolaiset ja valtiottomat henkilöt, jotka eivät työskentele tai muusta syystä kuulu EY-asetusten soveltamispiiriin, ja niin kutsutut kolmansien valtioiden kansalaiset, jotka eivät kansalaisuutensa perusteella kuulu EY-asetusten soveltamispiiriin, sekä edellä mainittujen henkilöiden perheenjäsenet. Kuitenkin eräitä sopimuksen määräyksiä sovelletaan myös niihin henkilöihin, joita EY-säädökset koskevat.

4 artikla. Sopimuksessa määrätään, että Pohjoismaiden kansalaiset rinnastetaan toisiinsa, kun kysymys on sosiaaliturvaoikeuksista.

5 artikla. Artiklassa määrätään mahdollisuudesta rajoittaa päällekkäisiä etuuksia, jos tällainen määräys on kansallisessa lainsäädännössä.

6 artikla. Artiklassa määrätään, että Pohjoismaassa asuvaan henkilöön sovelletaan pääsääntöisesti asuinmaan lainsäädäntöä.

7 artikla. Artiklassa määrätään, että poiketen 6 artiklan määräyksistä sovellettavaa lainsäädäntöä koskevat muut määräykset ovat samat kuin EY-asetuksissa. Käytännössä lähetettyjä työntekijöitä koskevista tarvittavista päätöksistä ja toimenpiteistä huolehtii Eläketurvakeskus sosiaali- ja terveysministeriön valtuuttamana. Voimassa olevassa pohjoismaisessa sosiaaliturvasopimuksessa oleva määräys Pohjoismaan mannerjalustalla tapahtuvan työn osalta on myös lisätty tähän artiklaan siten, että sitä sovelletaan myös henkilöihin, joihin EY-asetuksia sovelletaan.

8 artikla. Artiklassa määrätään, että Pohjoismaiden toimivaltaiset viranomaiset voivat sopia poikkeuksista sovellettavaa lainsäädäntöä koskeviin määräyksiin.

9 artikla. Artiklassa määrätään, että sairauden, äitiyden tai isyyden johdosta myönnettävät hoitoetudet ja päivärahat määräytyvät samojen periaatteiden mukaan kuin EY-asetuksissa on määrätty.

10 artikla. Artiklaan on sisällytetty voimassa olevan pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen kaltainen määräys kotimatkan lisäkustannusten korvaamisesta sekä tämän sopimuksen että asetusten kattamille henkilöille. Tämä on erityisesti, jota EY-säädöksissä ei ole ja jota tämän artiklan perusteella sovelletaan Pohjoismaiden alueella syntyviin sairauden aiheuttamiin kotimatkan lisäkustannuksiin.

11 artikla. Artiklassa määrätään, että Poh-

joismaasta toiseen siirtyvällä Pohjoismaan kansalaisella on oikeus peruseläkkeeseen (kansaneläke) uudessa maassa sen jälkeen, kun hän on asunut siellä kolme vuotta. Asumisedellytyksen täyttymistä ratkaistaessa ei voida ottaa huomioon asumis- tai vakuutuskausia toisesta maasta. Muilta osin eläkettä laskettaessa sovelletaan EY-asetusten eläkkeitä koskevia määräyksiä.

12 artikla. Artiklassa määrätään, että Pohjoismaan kansalaisella on myös muissa ETA-maissa asuessaan oikeus Pohjoismaassa ansaitsemaansa peruseläkkeeseen.

13 artikla. Artiklassa määrätään, että peruseläkkeen määrää voidaan leikata, jos oikeus eläkkeen niin kutsuttuun tulevaan aikaan on samanaikaisesti kahdesta tai useammasta maasta. Tällöin kustakin maasta annetaan vain suhteellinen osuus tulevasta ajasta. Tätä määräystä sovelletaan myös EY-asetusten kattamiin henkilöihin.

14 artikla. Artiklassa määrätään, että lisäeläkkeen (työeläkkeet) osalta sovelletaan EY-asetusten eläkkeitä koskevia määräyksiä.

15 artikla. Artiklassa määrätään, että eläkkeitä voidaan leikata, jos oikeus eläkkeen tulevaan aikaan syntyy samanaikaisesti useamman kuin yhdessä Pohjoismaassa. Tällöin tulevasta ajasta annetaan suhteellinen osuus kustakin maasta. Tätä määräystä sovelletaan myös EY-asetusten kattamiin henkilöihin.

16 artikla. Artiklassa määrätään, että työtaturmaetuuksiin sovelletaan EY-asetusten määräyksiä.

17 artikla. Artiklassa määrätään, että työttömyysetuuksiin sovelletaan EY-asetusten määräyksiä, lukuun ottamatta oikeutta mennä kolmen kuukauden ajaksi toiseen maahan etsimään työtä siten, että lähtömaa maksaa edelleen työttömyysetuutta (asetuksen 1408/71 69 ja 70 artikla).

Poikkeus asetuksen 1408/71 67 artiklan 3 kappaleen määräyksiin on voimassa olevan pohjoismaisen työttömyysturvasopimuksen mukainen määräys, jonka mukaan työskenteledellytystä ei sovelleta, jos henkilö palaa kotimaahansa tai maahan, jonka lainsäädännön piiriin hän on kuulunut viiden vuoden aikana ennen ilmoittautumistaan työnhakijaksi. Tätä määräystä sovelletaan myös EY-asetusten kattamiin henkilöihin.

18 artikla. Artiklassa määrätään, että toimivaltaiset viranomaiset sopivat pohjoismaisista täytäntöönpanomääräyksistä.

19—22 artikla. Artikloissa määrätään sopimuksen soveltamiseksi tarvittavasta täytännönpanosta samojen periaatteiden mukaisesti kuin EY-asetuksissa.

23 artikla. Artiklassa määrätään, että asetuksen 1408/71 36 ja 63 artiklan tarkoittamia sairaanhoitoetuuksia ei korvata Pohjoismaasta toiseen, lukuun ottamatta asetuksen niiden kohtien mukaisia sairaanhoitokustannuksia, jotka syntyvät henkilön hakeutuessa hoitoon toiseen maahan. Lisäksi on määrätty, että asetuksen 69 ja 70 artiklan mukaan toiseen maahan työtä hakemaan lähtevälle henkilölle maksettavia työttömyysetuuksia ei korvata maasta toiseen. Näitä määräyksiä sovelletaan myös asetusten kattamiin henkilöihin.

24—31 artikla. Artikloissa määrätään siirtymä- ja voimaantulomääräyksistä pääosin EY-asetusten periaatteiden mukaisesti, mutta osittain suhteessa voimassa olevaan pohjoismaiseen sosiaaliturvasopimukseen. 30 artiklassa määrätään voimassa olevan pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen ja työttömyysturvasopimuksen lakkautumisesta kuitenkin siten, että sosiaalihuolto ja elatustukea koskevat määräykset jäävät edelleen voimaan, kunnes ne korvataan uudella pohjoismaisella sosiaalipalvelusopimuksella.

2. Voimaantulo

Sopimus tulee voimaan samaan aikaan kuin ETA-sopimus edellyttäen, että kaikki Pohjoismaat ovat hyväksyneet sen ennen tätä ajankohdtaa.

3. Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus

Tässä pohjoismaisessa sosiaaliturvasopimuksessa sovelletaan samoja periaatteita kuin sosiaaliturvaa koskevia EY-säädöksiä sovellettaessa. Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuuden osalta viitataan ETA-sopimuksesta annetun hallituksen esityksen sosiaaliturvaa koskevaa 29 artiklaa sekä EY-asetuksia (ETY) N:o 1408/71 ja 574/72 käsitteleviin asianomaisiin kohtiin, joista ilmenee EY-asetusten sosiaaliturvajärjestelmästämmme poikkeava luonne ja periaatteet eri valtioiden kansallisten lainsäädäntöjen yhteensovittamisessa. Eduskunnan suostumus on vastaavilta osin tarpeellinen myös tämän sopimuksen hyväksymiselle. Lisäksi sopimuksen 8 artikla merkitsee norminantovallan delegointia sosiaali- ja terveysministeriölle. Koska sopimus siten sisältää lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, on eduskunnan suostumus näiltä osin tarpeellinen.

Edellä olevan perusteella ja hallitusmuodon 33 §:n mukaisesti esitetään,

että Eduskunta hyväksyisi ne Kööpenhaminassa 15 päivänä kesäkuuta 1992 tehdyn pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen määräykset, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen.

Koska sopimus sisältää määräyksiä, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan, annetaan samalla Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §
Kööpenhaminassa 15 päivänä kesäkuuta 1992 Tanskan, Suomen, Islannin, Norjan ja Ruotsin välillä tehdyn pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen määräykset ovat, mikäli ne kuuluvat lainsäädännön alaan, voimassa niin kuin siitä on sovittu.

2 §
Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta annetaan tarvittaessa asetuksella.

3 §
Tämä laki tulee voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana.

Helsingissä 16 päivänä lokakuuta 1992

Tasavallan Presidentti
MAUNO KOIVISTO

Ulkoasiainministeri *Paavo Väyrynen*

POHJOISMAINEN SOSIAALITURVASOPIMUS

Tanskan, Suomen, Islannin, Norjan ja Ruotsin hallitukset,

jotka katsovat, että vuodelta 1981 olevalla pohjoismaisella sosiaaliturvasopimuksella, joka korvasi alkuperäisen sopimuksen vuodelta 1955, on ollut suuri merkitys turvatessaan toisessa Pohjoismaassa työskenteleville tai oleskeleville Pohjoismaiden kansalaisille saman sosiaaliturvan kuin maan omille kansalaisille,

jotka toteavat, että Euroopan talousaluetta koskevan sopimuksen (ETA-sopimus) perusteella sen sosiaaliturvaa koskevia säännöksiä tullaan soveltamaan toisessa Pohjoismaassa työskenteleviin tai oleskeleviin Pohjoismaiden kansalaisiin,

jotka katsovat, että tarvitaan sosiaaliturvaa koskevia pohjoismaisia määräyksiä sellaisia henkilöitä varten, joihin ei sovelleta ETA-säännöksiä, eli toisaalta rajoitettua määrää Pohjoismaiden kansalaisia, toisaalta kolmansien valtioiden kansalaisia varten,

jotka katsovat, että samalla on tarpeen pitää voimassa joitakin sosiaaliturvaa koskevia pohjoismaisia määräyksiä, jotka täydentävät sosiaaliturvaa koskevia ETA-säännöksiä,

ovat päättäneet tehdä uuden, seuraavansisällöisen pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen:

I osasto

Yleiset määräykset

1 artikla

Tässä sopimuksessa tarkoitetaan ilmaisulla

- a) "Pohjoismaa"
- kutakin sopimusvaltiota,
- b) "Pohjoismaan kansalainen"
- jonkin Pohjoismaan kansalaista,
- c) "lainsäädäntö"

2 artiklan 1 kappaleessa mainittuja sosiaaliturvan aloja koskevia lakeja, asetuksia ja muita säädöksiä, lukuun ottamatta niitä, joissa sään-

nellään toisaalta yhden tai useamman Pohjoismaan ja toisaalta yhden tai useamman Pohjoismaiden ulkopuolisen maan välisiä suhteita,

d) "toimivaltainen viranomainen"

Tanskassa

1. sosiaaliministeriä,
2. työministeriä,
3. terveysministeriä,

Suomessa

sosiaali- ja terveysministeriötä,

Islannissa

1. terveys- ja sosiaalivakuutusministeriä,
2. sosiaaliministeriä,
3. valtiovarainministeriä,

Norjassa

1. sosiaaliministeriötä,
2. työ- ja hallintoministeriötä,
3. lapsi- ja perheasiainministeriötä,

Ruotsissa

hallitusta (sosiaaliministeriötä),

tai mainittujen viranomaisten määräämää viranomaista,

e) "laitos"

etuuden myöntävää viranomaista tai toimielintä,

f) "hoitoetus"

toisaalta vapautusta tai alennusta sairaanhoidosta, mukaan lukien hammashoito, synnytys- ja hoito, lääkkeet, proteesit ja muut apuvälineet, perittävistä maksuista tai niistä aiheutuneiden kustannusten korvaamista, toisaalta tässä tarkoitettun sairaanhoidon yhteydessä tehtävistä matkoista maksettuja korvauksia,

g) "peruseläke"

yleistä eläkettä, joka ei määräydy täytettyjen työskentelykausien, aikaisempien ansiotulojen tai maksettujen maksujen perusteella, sekä sellaiseen eläkkeeseen maksettavia lisäetuksia,

h) "lisäeläke"

yleistä eläkettä, joka määräytyy täytettyjen työskentelykausien, aikaisempien ansiotulojen

tai maksettujen maksujen perusteella, sekä sellaiseen eläkkeeseen maksettavia lisäetuuksia,

i) "asuminen"

että henkilö asuu maassa sen maan väestökirjanpidon perusteella, jollei erityisistä syistä muuta johdu,

j) "ETA-sopimus"

2 päivänä toukokuuta 1992 tehtyä sopimusta Euroopan talousalueesta,

k) "ETA-maa"

maata, johon sovelletaan Euroopan talousaluetta koskevaa sopimusta,

l) "asetus"

neuvoston asetusta (ETY) 1408/71 sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä, ETA-sopimuksen liitteessä VI mainittuine muutoksineen ja lisäyksineen,

m) "täytäntöönpanoasetus"

neuvoston asetusta (ETY) 574/72 asetuksen (ETY) 1408/71 sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä täytäntöönpanomenettelystä, ETA-sopimuksen liitteessä VI mainittuine muutoksineen ja lisäyksineen.

2 artikla

1. Tätä sopimusta sovelletaan kaikkeen Pohjoismaissa kulloinkin voimassa olevaan, seuraavia sosiaaliturvan aloja koskevaan lainsäädäntöön:

a) sairauden, äitiyden tai isyyden johdosta maksettavat etuudet,

b) työkyvyttömyyden, vanhuuden tai kuoleman johdosta maksettavat etuudet,

c) työtaturman johdosta maksettavat etuudet,

d) työttömyyden johdosta maksettavat etuudet,

e) yleiset lapsista maksettavat rahaetuudet.

2. Sopimuksen hyväksymisen yhteydessä jokainen Pohjoismaa toimittaa luettelon 1 kapaleessa mainittuja sosiaaliturvan aloja koskevasta lainsäädännöstään. Sen jälkeen jokainen maa ilmoittaa vuosittain ennen helmikuun loppua Tanskan ulkoasiainministeriölle luetteloon tehtävistä muutoksista, jotka johtuvat edellisen kalenterivuoden aikana hyväksytystä lainsäädännöstä.

3 artikla

1. Sopimusta sovelletaan seuraaviin henkilöihin, jollei heihin sovelleta asetusta:

a) Pohjoismaiden kansalaisiin,

b) pakolaisiin, joita tarkoitetaan 28 päivänä heinäkuuta 1951 tehdyn pakolaisten oikeusasemaa koskevan yleissopimuksen 1 artiklassa ja mainittuun yleissopimukseen liittyvässä 31 päivänä tammikuuta 1967 tehdyssä pöytäkirjassa,

c) valtiottomiin henkilöihin, joita tarkoitetaan 28 päivänä syyskuuta 1954 tehdyssä valtiottomien henkilöiden oikeusasemaa koskevan yleissopimuksen 1 artiklassa,

d) muihin henkilöihin, joihin sovelletaan tai on sovellettu jonkin Pohjoismaan lainsäädäntöä,

e) henkilöihin, jotka johtavat oikeutensa a)–d) kohdassa mainitusta henkilöstä.

2. Siinä määrin kuin sopimuksen määräyksistä niin seuraa, sitä sovelletaan myös henkilöihin, joihin sovelletaan asetusta.

4 artikla

Sovellettaessa jonkin Pohjoismaan lainsäädäntöä rinnastetaan toisen Pohjoismaan kansalaiset maan omiin kansalaisiin, jollei 11–13 artiklan määräyksistä muuta johdu.

5 artikla

Kun Pohjoismaan lainsäädännön perusteella rajoitetaan päällekkäisten etuuksien maksamista, näin voidaan tehdä myös, kun päällekkäistä etuutta maksetaan toisen Pohjoismaan lainsäädännön perusteella.

II osasto

Sovellettavaa lainsäädäntöä koskevat määräykset

6 artikla

Pohjoismaassa asuvaan henkilöön sovelletaan asuinmaan lainsäädäntöä, jollei tämän osaston määräyksistä muuta johdu.

7 artikla

1. Henkilöihin, jotka työskentelevät toisessa Pohjoismaassa kuin missä asuvat tai jotka työskentelevät kahdessa tai useammassa Pohjoismaassa tai jotka kuuluvat lento- tai maakuljetusyrityksen matkustavaan henkilökuntaan tai jotka heidän työnantajansa lähettää jostakin Pohjoismaasta työskentelemään tilapäisesti toiseen Pohjoismaahan, sovelletaan vastaavasti asetuksen II osaston ja täytäntöönpanoasetuksen III osaston säännöksiä.

2. Pohjoismaassa tehdyksi työksi katsotaan myös jonkin Pohjoismaan mannerjalustalla, sen mukaan kuin se on määritelty 29 päivänä huhtikuuta 1958 tehdyssä mannerjalustaa koskevassa Geneven yleissopimuksessa, tehtävä työ luonnonvarojen tutkimiseksi ja hyödyntämiseksi.

3. 2 kappaleen määräystä sovelletaan myös henkilöihin, joihin sovelletaan asetusta.

8 artikla

Kahden tai useamman Pohjoismaan toimivaltaiset viranomaiset voivat joidenkin henkilöryhmien tai henkilöiden osalta sopia poikkeuksista tämän osaston määräyksiin.

III osasto

Oikeutta etuuksiin koskevat erityismääräykset

1 luku

Sairauden, äitiyden tai isyyden johdosta myönnettävät hoitoetuudet ja päivärahat

9 artikla

Pohjoismaasta toiseen muuttaviin henkilöihin, tai Pohjoismaassa asuviin henkilöihin, joilla on oikeus hoitoetuuksiin asuinmaastaan ja jotka oleskellessaan toisessa Pohjoismaassa joutuvat sairaanhoidon tarpeeseen, tai henkilöihin, jotka työskentelevät toisessa Pohjoismaassa kuin missä asuvat, sekä heidän perheenjäseniinsä, sovelletaan vastaavasti asetuksen III osaston 1 luvun ja täytäntöönpanoasetuksen IV osaston 1 ja 2 luvun säännöksiä.

10 artikla

1. Oleskelumaa korvaa Pohjoismaassa asuvalle henkilölle, jolla on oikeus hoitoetuuksiin asuinmaastaan ja joka oleskellessaan tilapäisesti toisessa Pohjoismaassa saa sairaanhoitoa, kotimatkasta asuinmaahan aiheutuneet lisäkustannukset siitä, että asianomainen henkilö sairautensa johdosta joutuu käyttämään kalliimpaa matkustustapaa kuin hän muutoin olisi käyttänyt.

2. 1 kappaleen määräystä sovelletaan myös henkilöihin, joihin sovelletaan asetusta.

3. 1 kappaleen määräystä ei sovelleta henkilöi-

hin, jotka saavat luvan matkustaa toiseen Pohjoismaahan saamaan siellä tilansa kannalta asianmukaista hoitoa.

2 luku

Työkyvyttömyyden, vanhuuden ja kuoleman johdosta myönnettävät etuudet

Peruseläke

11 artikla

1. Pohjoismaan kansalaisella on oikeus peruseläkkeeseen toisesta Pohjoismaasta ansaittuaan oikeuden eläkkeeseen asumalla siinä maassa vähintään kolme vuotta.

2. Ratkaistaessa, onko 1 kappaleen mukainen asumisedellytys täyttynyt, ei oteta huomioon kausia, jolloin asianomainen henkilö on saanut jonkin toisen ETA-maan eläkettä.

3. 1 kappaleen edellytystä ei voi täyttää ottamalla huomioon muiden maiden asumis- ja vakuutuskausia. Laskettaessa tämän artiklan mukaista peruseläkettä sovelletaan muutoin vastaavasti asetuksen III osaston 2, 3 ja 8 luvun ja täytäntöönpanoasetuksen IV osaston 1, 3 ja 8 luvun säännöksiä suhteessa muiden Pohjoismaiden lainsäädäntöön.

12 artikla

Pohjoismaan kansalaisella on, niin kauan kuin hän asuu jossakin ETA-maassa, oikeus siihen peruseläkkeeseen, johon hän on ansainnut oikeuden jossakin Pohjoismaassa.

13 artikla

1. Jos peruseläkettä laskettaessa on oikeus ottaa huomioon asumisaika vakuutustapahtuman jälkeen useammasta kuin yhdestä Pohjoismaasta, otetaan kussakin maassa huomioon vain osa tulevasta asumisajasta. Tämä osa määräytyy eläkettä laskettaessa käytettävien todellisten asumisaikojen perusteella siinä suhteessa kuin todellinen asumisaika asianomaisessa maassa on kaikkien maiden yhteenlaskettuun todelliseen asumisaikaan.

2. Ensimmäisen kappaleen määräyksiä sovelletaan myös henkilöihin, joihin sovelletaan asetusta.

Lisäeläke

14 artikla

Määrättäessä oikeudesta lisäeläkkeeseen so-

velletaan vastaavasti asetuksen III osaston 2, 3 ja 8 luvun sekä täytäntöönpanoasetuksen IV osaston 1, 3 ja 8 luvun säännöksiä suhteessa muiden Pohjoismaiden lainsäädäntöön.

15 artikla

1. Jos edellytykset lisäeläkkeen laskemiseksi myös sellaisten vakuutuskausien perusteella, jotka oletettavasti olisi täytetty, jollei vakuutustapahtumaa olisi sattunut, ovat olemassa useammassa kuin yhdessä Pohjoismaassa, otetaan vain osa oletetuista vakuutuskausista huomioon kunkin maan eläkettä laskettaessa. Tämä osa määräytyy eläkettä laskettaessa käytettävien todellisten vakuutuskausien perusteella siinä suhteessa kuin asianomaisen maan todelliset vakuutuskaudet ovat kaikkien maiden yhteenlaskettuihin todellisiin vakuutuskausiin.

2. Ensimmäisen kappaleen määräyksiä sovelletaan vastaavasti henkilöihin, joihin sovelletaan asetusta.

3 luku

Työtapaturmaetuudet

16 artikla

Määrättäessä oikeudesta työtapaturmuuksiin ja etuuksia laskettaessa sovelletaan vastaavasti asetuksen III osaston 4 luvun ja täytäntöönpanoasetuksen IV osaston 4 luvun säännöksiä Pohjoismaiden välisissä suhteissa.

4 luku

Työttömyysetuudet

17 artikla

1. Laskettaessa työttömyysetuuksia varten yhteen vakuutus- tai työskentelykausia, määrättäessä oikeudesta työttömyysetuuksiin ja etuuksia laskettaessa sovelletaan vastaavasti asetuksen III osaston 6 luvun ja täytäntöönpanoasetuksen IV osaston 6 luvun säännöksiä Pohjoismaiden välisissä suhteissa. Asetuksen 69 ja 70 artiklan säännöksiä ei kuitenkaan tämän kappaleen määräysten perusteella sovelleta.

2. Asetuksen 67 artiklan 3 kappaleen vakuutus- tai työskentelykausia koskevia vaatimuksia ei sovelleta henkilöihin, jotka siinä maassa, josta etuuksia haetaan, ovat joko työskennelleet siinä laajuudessa, että he ovat kuuluneet sen maan työttömyysturvainsäädännön piiriin tai ovat saaneet työttömyysetuuksia siitä

maasta. Edellytyksenä on kuitenkin, että työskentely on tapahtunut tai työttömyysetuuksia on saatu aikaisintaan viiden vuoden aikana ennen ilmoittautumista työnhakijaksi virallisessa työnvälityksessä ja, tapauksesta riippuen, liittymistä asianomaisen työttömyyskassan jäseneksi.

3. Toisen kappaleen määräyksiä sovelletaan vastaavasti henkilöihin, joihin sovelletaan asetusta.

IV osasto

Muut määräykset

18 artikla

Toimivaltaiset viranomaiset sopivat sopimuksen yhdenmukaisen pohjoismaisen soveltamisen turvaamiseksi vaadittavista määräyksistä.

19 artikla

Viranomaiset ja laitokset antavat toisilleen tarpeellista apua sopimuksen toimeenpanemiseksi. Jokaisessa Pohjoismaassa on erityinen toimivaltaisen viranomaisen nimeämä yhdyselin.

20 artikla

Asetuksen 86 artiklaa sovelletaan vastaavasti hakemuksiin, ilmoituksiin tai valituksiin, jotka on toimitettu muun Pohjoismaan viranomaiselle kuin sen, jossa toimivaltainen viranomainen sijaitsee.

21 artikla

Pohjoismaiden välillä sovelletaan vastaavasti täytäntöönpanoasetuksen III artiklaa aiheettomien suoritusten takaisinperimisessä ja toimeentulotukea koskevissa takautumisvaateissa.

22 artikla

Sopimus ei anna oikeutta peruseläkkeen maksamiseen henkilölle, joka ei asu ETA-maassa. Sopimus ei myöskään mahdollista oikeuksien ansaitsemista ETA-maiden ulkopuolella.

23 artikla

1. Jollei kahden tai useamman Pohjoismaan välillä toisin sovita, maat luopuvat asetuksen 36, 63 ja 70 artiklan ja täytäntöönpanoasetuksen 105 artiklan perusteella kaikesta kustannusten korvaamisesta siltä osin kuin koskee sai-

rauden ja äitiyden ja työtapaturmien ja ammattitautien johdosta myönnettäviä hoitoetuuksia, toisessa kuin toimivaltaisessa valtiossa työtä hakeville työttömille myönnettäviä etuuksia sekä hallinnollisten ja lääkärintarkastusten kuluja.

2. Kustannusten korvaamisesta luopuminen ei koske hoitoetuksia henkilöille, jotka asetuksen 22 artiklan 1 kohdan c alakohdan ja 55 artiklan 1 kohdan c alakohdan perusteella saavat toimivaltaiselta laitokselta luvan matkustaa toiseen Pohjoismaahan saamaan siellä tilansa kannalta asianmukaista hoitoa.

3. Tämän artiklan määräyksiä sovelletaan sekä etuuksiin henkilöille, joihin sovelletaan asetusta että etuuksiin henkilöille, joihin sovelletaan sopimusta, mutta ei asetusta.

24 artikla

1. Sopimusta ei sovelleta etuuksiin ja maksuihin sen voimaantuloa edeltävältä ajalta.

2. Määrättäessä oikeudesta sopimukseen perustuviin etuuksiin otetaan myös huomioon vakuutus-, työskentely- ja asumiskaudet ennen sopimuksen voimaantuloa.

25 artikla

Sopimus ei saa johtaa sen voimaantullessa maksettavien etuuksien pienentämiseen.

26 artikla

1. Jos henkilö asumisen perusteella on ansainnut oikeuden peruseläkkeeseen jostakin Pohjoismaasta ajalta ennen sopimuksen voimaantuloa ja samalta ajalta on ansainnut oikeuden lisäeläkkeeseen toisesta Pohjoismaasta, määrätään eläke vain viimeksi mainitusta maasta ikään kuin hän olisi asunut siellä.

2. 1 kappaleen määräyksiä sovelletaan vastaavasti henkilöihin, joihin sovelletaan asetusta.

27 artikla

1. Pohjoismaan kansalaiselle maksettava peruseläke, jota sopimuksen voimaantuloon saakka on maksettu 5 päivänä maaliskuuta 1981 tehdyn pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen määräysten tai yhden tai useamman Pohjoismaan lainsäädännön perusteella, lasketaan asianomaisen henkilön pyynnöstä tai eläkettä maksavan viranomaisen päätöksestä uudelleen.

2. Jos asianomainen henkilö on pyytänyt eläkkeen uudelleenlaskemista kahden vuoden kuluessa sopimuksen voimaantulosta, uutta

eläkettä maksetaan sopimuksen voimaantulosta lukien. Samaa sovelletaan, kun eläkeviranomainen samassa määräajassa on ilmoittanut toisen Pohjoismaan eläkeviranomaiselle päätöksestään laskea eläke uudelleen.

3. Eläke lasketaan sopimuksen voimaantulua sovellettavien säännösten tai määräysten mukaisesti asianomaisen henkilön iän ja asumisajan perusteella eläketapahtumahetkellä.

4. Jos 1 kappaleen mukaisesti uudelleen laskettu peruseläke yhteensä on pienempi kuin asianomaisen henkilön peruseläke samalta ajalta 5 päivänä maaliskuuta 1981 tehdyn pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen määräysten perusteella, eläkkeeseen maksetaan uudelleen lasketun peruseläkkeen ja aikaisemmin voimassa olleiden määräysten mukaisen peruseläkkeen välisen erotuksen suuruinen lisä. Lisä tarkistetaan vuosittain 1 päivänä tammikuuta voimassa olevien eläkkeen määrien perusteella ja maksetaan samansuuruisena koko vuoden. Lisä maksetaan siitä maasta, joka maksoi eläkkeen aikaisemmin voimassa olleiden määräysten perusteella.

5. Pohjoismaasta toiseen muuttaneelle henkilölle, jolle sopimuksen voimaantullessa maksettiin peruseläkettä lähtömaasta 5 päivänä maaliskuuta 1981 tehdyn pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen 20 artiklan määräysten perusteella, maksetaan lisä vain siihen saakka kunnes oikeus peruseläkkeeseen lähtömaasta mainitun artiklan 3 kappaleen perusteella päättyisi.

6. Tämän artiklan määräyksiä sovelletaan vastaavasti henkilöihin, joihin sovelletaan asetusta.

28 artikla

1. Sopimus tulee voimaan samana päivänä kuin ETA-sopimus tulee voimaan Pohjoismaiden osalta sillä edellytyksellä, että kaikki sopimusvaltiot ovat ilmoittaneet Tanskan ulkoasiainministeriölle hyväksyvänsä sopimuksen.

2. Sopimus tulee voimaan Färsaarten, Grönlannin ja Ahvenanmaan osalta vasta 30 päivän kuluttua siitä, kun Tanskan ja vastaavasti Suomen hallitus ovat ilmoittaneet Tanskan ulkoasiainministeriölle, että Färsaarten, Grönlannin ja vastaavasti Ahvenanmaan maakunnanhallitukset ovat ilmoittaneet, että sopimus tulee voimaan Färsaarten, Grönlannin ja vastaavasti Ahvenanmaan osalta.

3. Tanskan ulkoasiainministeriö ilmoittaa muille sopimusvaltioille ja Pohjoismaiden mi-

nisterineuvoston sihteeristölle edellä mainittujen ilmoitusten vastaanottamisesta ja sopimuksen voimaantuloajankohdasta.

29 artikla

1. Sopimusvaltio voi irtisanoa sopimuksen kirjallisella ilmoituksella Tanskan ulkoasiainministeriölle, joka tiedottaa ilmoituksen vastaanottamisesta ja sen sisällöstä muille sopimusvaltioille.

2. Irtisanominen koskee vain asianomaista sopimusvaltiota ja tulee voimaan sen kalenterivuoden alusta, joka seuraa vähintään kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun irtisanominen on vastaanotettu Tanskan ulkoasiainministeriössä.

3. Jos sopimus irtisanotaan, sopimuksen perusteella saavutetut oikeudet jäävät voimaan.

30 artikla

Sopimuksen voimaantullessa Tanskan, Suomen, Islannin, Norjan ja Ruotsin välillä 5 päivänä maaliskuuta 1981 tehty pohjoismainen

sosiaaliturvasopimus siihen myöhemmin tehtyne muutoksineen lakkaa olemasta voimassa. Samasta ajankohdasta lukien lakkaa Tanskan, Suomen, Islannin, Norjan ja Ruotsin välillä 12 päivänä marraskuuta 1985 tehty pohjoismainen työttömyysturvasopimus olemasta voimassa. 5 päivänä maaliskuuta 1981 tehdyn sopimuksen sosiaalihuolto- ja elatustukea koskevat määräykset jäävät kuitenkin edelleen voimaan.

31 artikla

Sopimuksen alkuperäiskappale talletetaan Tanskan ulkoasiainministeriöön, joka toimittaa muille sopimusvaltioille oikeaksi todistetut jäljennökset siitä.

Tämän vakuudeksi allekirjoittaneet ovat siihen valtuutettuina allekirjoittaneet tämän sopimuksen.

Tehty Kööpenhaminassa 15 päivänä kesäkuuta 1992 yhtenä kappaleena tanskan, suomen, islannin, norjan ja ruotsin kielellä, jotka kaikki tekstit ovat yhtä todistusvoimaiset.

(Allekirjoitukset)